

Matsuveränitet del av grundlagen

Småbönderna i Ecuador har inga stora marginaler. De har varken råd eller plats att laga sina varor, utan tvingas sälja när de har skördat oavsett pris. Men det kan bli ändring på det nu när matsuveränitet har skrivits in i grundlagen.

TEXT: MALENA WÄHLIN FOTO: PABLO PROANO

VÄGEN UPP TILL Mulalillo sluttar brant och kantas av små åkerlappar med potatisblommor och majs. Eukalyptusträden sträcker sig mot en blå himmel och den gassande solen får Rocio Quingaluisa att svettas under hatten.

– Titta här har de lagt ett ägg, säger hon och försvinner en sekund bakom björnbärsbusken.

Sedan följer en uppvisning av kålen, havren, bönorna, potatisen, majs, kycklingarna och marsvinen. Precis som sina grannar har hon lite av varje. Jordbruket håller henne ständigt sysselsatt och det är ett hårt jobb när man är ensam. Barnen är utflugna och som i många andra hushåll här arbetar Rocios man på annat håll eftersom jordbruket ger en mycket begränsad inkomst.

– Jorden är allt vi har, men vi har inga pengar att investera i den och när det inte regnar blir skörden dålig. Det är bara att hoppas att man har vädret med sig, säger hon.

För Rocio Quingaluisa och de andra småbönderna i Mulalillo knagglar livet på som vanligt, men just under de här dagarna håller ett förslag på att utarbetas som kan bli avgörande för deras framtid. Lagen om matsuveränitet är en av hundratals lagar som ska tas fram i linje med Ecuadors nya konstitution, och kan komma att innebära stora förändringar i jordbrukspolitiken.

Konstitutionen har precis som på andra områden stort fokus på rättigheter när det gäller artiklarna om matsuveränitet. Den slår fast att (art 281) "matsuveränitet utgör ett strategiskt

mål och en skyldighet för staten att garantera att medborgarna når ständig självförsörjning av sunda och kulturellt riktiga livsmedel". Därefter följer 14 punkter om hur staten ska gynna det egna jordbruket och framför allt landets småbönder.

FORMULERINGARNA utgör åtminstone på pappret ett radikalt steg från de senaste decenniernas nyliberala jordbrukspolitik som gynnat Ecuadors stora exportörer av bananer, kaffe och råkor. Småbönderna kämpar fortfarande med små och ofta ofructbara jordar och utan resurser för att kunna hantera till exempel bristande vattenförsörjning. Dåliga vägar och inga anpassade lokaler för att kunna laga produkterna omöjliggör försäljning till större marknader.

– Vi säljer bara i Salcedo och Ambato (de närmaste städerna) och när vi har varor måste vi sälja dem på en gång oavsett om priset är bra eller dåligt. Vi har inte råd att vänta, förklarar Rocio Quingaluisa.

Fabian Calispa är samordnare för ett nätverk av tre bondeorganisationer som går under namnet Mesa Agraria. De har arbetat hårt för att formuleringarna i den nya konstitutionen ska bli verklighet, men Fabian Calispa hyser litet hopp om en faktisk förändring.

– De utkast som vi fått se hittills är en lag som är lika mycket för de stora producenterna. Den innehåller inget särskilt stöd till småbönderna. Risken finns att vi i praktiken förlorar

Småbönderna i Ecuador kämpar ofta med små och dåliga jordar. I Mulalillo är bristen på vatten ett stort problem.

de nya rättigheter som vi vunnit med den nya konstitutionen när lagen formuleras, säger Fabian Calispa.

Hittills har regeringens jordbrukspolitik i praktiken haft fokus på tekniska lösningar och den har fått kritik för att gynna de stora och medelstora producenterna. Många småbönder saknar till exempel officiella bevis på att de äger sin mark och har därför inte kunnat utnyttja regeringens bidrag i form av paket med frön och bekämpningsmedel. Bristen på ägandebevis gör också att det är omöjligt för dem att ta lån för att investera.

DET UTKAST TILL LAGEN som regeringen arbetar med är inte officiellt än och det går inte att få några uttalanden från regeringen. Det är därför svårt att veta om Fabian Calispas farhågor stämmer. Han menar att det som kommer att avgöra lagens betydelse är vilken roll staten får i jordbrukspolitiken och hur frågan om jordfördelningen hanteras.

Den odlingsbara jorden i Ecuador är till stor del koncentrerad till de traditionella eliterna och en tredjedel av befolkningen på landsbygden saknar egen mark. Efter artikeln om matsuveränitet följer en (art 282) om att staten ska reglera brukandet och fördelningen av jorden.

Enligt konstitutionen ska en nationell jordfond garantera småbönderna tillgång till mark. Samtidigt förbjuds storjordbruk och privatisering av vatten.

– Vi strävar inte efter någon våldsam jordbruksreform utan vill att staten köper marken av ägarna till marknadspris och sedan fördelar den, förklarar Fabian Calispa.

Men Fabian tror inte att regeringen vill riskera att stöta sig med de stora jordägarna. Presidentvalet i slutet av april är en av orsakerna till att lagen ser ut att bli tunnare än vad organisationerna i Mesa Agraria hade hoppats. På FN:s livsmedelsorgan FAO arbetar man också med begreppet matsuveränitet, men Ivan Angulo som är FAO:s representant i Ecuador tror inte att förbudet mot storjordbruken är lösningen.

– Risken är att det blir kontraproduktivt och begränsar produktionsförmågan hos de större jordbrukarna, säger han.

Om storleken på jordarna begränsas för mycket lönar det sig inte längre för bönderna att investera i traktorer och andra redskap som höjer produktionsförmågan, menar Ivan Angulo. Dessutom skulle det vara svårt att komma fram till en begränsning som är rimlig både i bergsregionen, Amazonasregionen och

FAKTA/Nya konstitutionen

Den 28 september 2008 röstade ecuadorianerna igenom en ny konstitution i en folkomröstning där ja-sidan vann med nästan 65 procent. Den nya grundlagen innehåller 425 artiklar och har stort fokus på medborgarnas rättigheter.

När det gäller matsuveränitet slår artikel 13 fast att medborgarna "har rätt till säker och ständig tillgång till sunda, tillräckliga och näringsrika livsmedel, företrädesvis producerade

på lokal nivå och i samklang med olika kulturella traditioner och identiteter." Konceptet ingår också i kapitlet som handlar om landets utveckling (Regimen de Desarrollo, art 281) och är nära sammankopplat med begreppet "sumak kawsay" (gott liv) som kan ses som strävan efter att skapa ett välfärdssamhälle och som tagit mycket inspiration från ursprungsfolkens samhällsvision.

Enligt den senaste statistiken, en jordbruksfolkräkning, ägs

nästan 43 procent av den odlingsbara jorden av drygt tre procent av de största markägarna. Ecuador har genomfört två jordbruksreformer, 1964 och 1973, då framför allt kyrkans och statens jord konfiskerades och till viss del fördelades till jordlösa.

Mesa Agraria bildades år 2000 och består av bondeorganisationerna FENOCIN, FENACLE (medlemmar i Via Campesina) och CNC-Eloy Alfaro.

Rocio Quingaluisa på sitt havrefält. Hennes man jobbar på annan ort och kommer bara hem var tjugonde dag.

kustregionen eftersom produktionsförhållandena ser olika ut på de olika ställena.

– Småbrukarna behöver framför allt hjälp med tekniskt bistånd så att de kan höja kvaliteten på sina produkter genom garanterad vattentillgång och bättre fröer. Det kräver stora resurser från staten. Hittills har de bara fått hjälp av enstaka biståndsprojekt från utländska organisationer, säger Ivan Angulo.

Fabian Calispa menar att det krävs mer än så för att matsuveränitetsbegreppet ska bli verklighet. Enligt honom handlar det om att bryta de stora producenternas makt. Han anser att staten måste ha möjlighet att reglera priserna och fastställa ett högstapris och ett lägstapris som en garanti för både säljaren och köparen. De större producenterna håller ofta på varorna för att medvetet trissa upp priserna och sedan sälja lite i taget för att få maximal vinst. Problemet för många småbönder är att de inte har någon möjlighet att lagra sina produkter utan tvingas sälja allt på en gång även om prisläget är dåligt.

– Det handlar om att göra det möjligt för människor att leva på jordbruket och förhindra

att de tvingas ge sig av i brist på försörjning, säger han.

För Rocio Quingaluisa och de andra kvinnorna i Mulalillo är drömmen att kunna sälja sina marsvin, sin mjölk och sin potatis direkt till de större marknaderna. I dag får de nästan alltid sälja till mellanhänder som sedan säljer vidare och tjänar det dubbla.

– Det vi saknar är utbildning och resurser att investera. Vi behöver veta hur vi ska förpacka och transportera produkterna korrekt för att de ska kunna säljas på större marknader, säger hon.

DET ÅTERSTÅR ATT se om lagen om matsuveränitet verkligen kommer att göra någon skillnad. Kritiken mot Correas regering växer på flera områden och handlar om att den nya utvecklingsmodell som konstitutionen banar väg för inte ser ut att bli så alternativ i praktiken. I slutändan beror möjligheten att uppnå matsuveränitet också i stor utsträckning på hur en rad andra lagar formuleras. Bland dem kommer lagen om gruvnäringen och lagen om vattnet att bli avgörande. ■